

Сухенко О.В.

студентка,

Науковий керівник: **Пархоменко О.В.**

кандидат біологічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ЕКОЛОГО-ФАУНІСТИЧНИЙ ОГЛЯД ФАУНИ БЕЗХВОСТИХ АМФІБІЙ ЗГУРІВСЬКОГО ДЕНДРОПАРКУ

Амфібії з давніх часів привертали увагу дослідників та експериментаторів, як модель для вивчення різних фізіологічних процесів, що відбуваються в організмі тварин, як біологічний об'єкт у боротьбі зі шкідливими комахами, як основний компонент трофічного ланцюга. Сьогодні амфібії – це клас особливо вразливих хребетних тварин, оскільки їх чисельність має тенденцію до зменшення. Невипадково, що це один з небагатьох класів тварин, всі представники якого внесені в додатки Бернської конвенції, як види, що потребують охорони [1; 3].

Дослідження безхвостих амфібії проводилося на території Згурівського дендропарку, що знаходиться в селищі міського типу Згурівка. Площа парку 309 гектарів. Парк підпорядкований Березанському лісництву та Переяслав-Хмельницькому держлісгоспу рельєфу є рівнощила території з різним групами рослинних насаджень [2].

З півдня, півночі і заходу насадження складаються переважно з сосни чорної (*Pinus nigra* J. F. Arnold, 1785), дуба звичайного (*Quercus robur* Linnaeus, 1778), каштан кінський (*Aesculus hippocastanum* Linnaeus, 1753), бука лісового (*Fagus sylvatica* Linnaeus, 1753), берези повислої (*Betula pendula* Roth, 1788), граба звичайного (*Carpinus betulus* Linnaeus, 1779), вільхи чорної (*Alnus glutinosa* Gaerth., 1799), тополі білої (*Populus alba* Linnaeus, 1753), верби ламкої (*Salix fragilis* Linnaeus, 1753).

У підліску зростають крушина, жостір, ліщина, бруслина європейська і бородавчата, особливо багато бузини чорної, яка наповнила весь парк. Із сходу в складі насаджень переважають хвойні породи – сосна звичайна, ялина європейська, смерека європейська, модрина європейська. У середині парку є кілька галявин, які раніше були зайняті газоном, а деякі оздоблювалися клумбами. Серед них мальовничо розміщені групами і поодинокі різні екзотичні породи. Уздовж алей, густою сіткою переплетених у парку, було насаджено багато декоративних чагарників [4].

Безхвості амфібії у парку не досліджувалися. У літературі відсутні відомості про видову різноманітність амфібії на території Згурівського дендропарку. Проте, відомо, що з 20 видів земноводних фауни України в регіоні дослідження поширені лише 11 видів – це приблизно 60% від загальної кількості зареєстрованих видів [3].

Основою роботи є власні обліки чисельності, що проводилися протягом 2017–2018 років. Обліки чисельності проводили в різних біотопах дендропарку.

Це були водойми будь якого типу: річка, озера, струмки, калюжі, канали і просто ями. Наземних земноводних досліджували на луках, узліссях, галявинах, в лісі, і на оброблювальних клумбах.

Під час дослідження використовували метод трансект. Кожна трансекта мала довжину 1 км та ширину 4 м, таким чином, площа трансекти становить 0,4 га. Загалом було проведено 25 обліків. Внаслідок яких було виявлено 359 особин 10 видів безхвостих амфібій, що відносяться до 7 родів, 4 родин.

Для встановлення показників домінантності та рецедентності нами було застосовано відсоткове співвідношення кількості екземплярів даного виду до загальної кількості облікованих особин на території Згурівського дендропарку. Рівень домінування виду оцінювали за такими класами: еудомінанти – >10% від загальної кількості облікованих особин; домінанти – 5,0-9,9%; субдомінанти – 2,0-4,9%; рецеденти – 1-1,9%; субрецеденти – <1%.

З родини джерелянок – *Bombinatoridae* на території парку зустрічається кумка червоночерева – *Bombina bombina* Linnaeus, 1761, чисельність якої складає 26 особин, що становить 7,3% від загальної кількості. Вона зустрічалася у заплавлених озерах, протоках, затоках, старицях, ставках, на заболочених ділянках, у заповнених водою ямах, калюжах, кюветах уздовж доріг.

З родини часничниці – *Pelobatidae* на території парку зустрічається часничниця звичайна – *Pelobates fuscus* Laurenti, 1768, чисельність якої складає 16 особин, що становить 4,45% від загальної кількості. Вона зустрічається в добре освітлених широколистяних та змішаних лісах, чагарниках, садах, берегах озер і річок.

З родини Квакшові – *Hylidae* на території парку зустрічається квакша звичайна – *Hyla arborea* Linnaeus, 1758 чисельність якої складає 41 особин, що становить 11,4% від загальної кількості. Вона зустрічається населяє різноманітні ліси, узлісся, степи, поля, луки, парки та сади. У лісах обирає відкриті ділянки.

З родини Ропухові (*Bufo*) на території парку зустрічається 2 види ропуха звичайна – *Bufo bufo* Linnaeus, 1758 та ропуха зелена – *Bufo viridis* Laurenti, 1768 чисельність першого виду складає 63 особини, що становлять 17,5% від загальної кількості; чисельність другого складає 21 особин, що становить 5,84% від загальної кількості.

Ропуха звичайна – *Bufo bufo* Linnaeus зустрічається у вологих місцях із густою рослинністю, але у заліснених ландшафтах заселяє чагарники, луки, галявини тощо.

Ропуха зелена – *Bufo viridis* Laurenti зустрічається у степах, на луках, у лісосмугах, рідколіссях, парках, садах, порівняно з іншими видами стійкіша до посушливих умов.

З родини Жаб'ячі (*Ranidae*) на території парку зустрічається 5 видів жаба трав'яна – *Rana temporaria* Linnaeus, 1758, жаба гостроморда – *Rana arvalis* Nilsson, 1842, жаба озерна – *Pelophylax ridibundus* Pallas, 1771, жаба ставкова – *Pelophylax lessonae* Camerano, 1882, жаба їстівна – *Pelophylax esculentus* Linnaeus, 1758.

Жаба трав'яна – *Rana temporaria* Linnaeus чисельність якої складає 48 особин, що становить 13,3% від загальної кількості. Вона поширена на

затінених ділянках лісів, любить найвологіші місця, сирі луки, береги струмків і озер. У водоймах зустрічається під час розмноження.

Жаба гостроморда – *Rana arvalis* Nilsson, 1842 чисельність якої становить 60 особин, що становить 16,7% від загальної кількості. Вона населяє різноманітні біотопи, у тому числі узлісся та галявини, болота, луки, зарості чагарників, сади тощо.

Жаба озерна – *Pelophylax ridibundus* Pallas, 1771 чисельність становить 40 особин, що становить 11,1% від загальної кількості. Вона поширена на затінених ділянках лісів, переважно у гарно вологих місця, сирих луках, озерах, долинах річок.

Жаба ставкова – *Pelophylax lessonae* Camerano, 1882 чисельність становить 37 особин, що становить 10,3% від загальної кількості. Вона населяє водойми лісів, узлісся та галявини, болота, луки, зарості чагарників, сади тощо.

Жаба їстівна – *Pelophylax esculentus* Linnaeus, 1758 чисельність становить 7 особин, що становить 1,9% від загальної кількості. Поширена по долинах великих річок. У цілому біологічні особливості *P. esculentus* більше подібні до *P. lessonae*. Їстівна жаба уникає великих водойм із проточною водою та густих лісів.

Таким чином на території Згурівського дендропарку виявлено 10 видів безхвостих амфібій серед них еудомінантами у батрахофауні виступають квакша звичайна – *Hyla arborea* Linnaeus, 1758 (11,1%) ропуха звичайна – *Bufo bufo* Linnaeus, 1758 (17,5%), жаба трав'яна – *Rana temporaria* Linnaeus, 1758 (13,3%), жаба гостро морда – *Rana arvalis* Nilsson, 1842 (16, 7%), жаба озерна – *Pelophylax ridibundus* Pallas, 1771 (11,1%), жаба ставкова – *Pelophylax lessonae* Camerano, 1882 (10,3%); домінантами – кумка червоночерева – *Bombina bombina* Linnaeus, 1761 (7,3%), ропуха зелена – *Bufo viridis* Laurenti, 1768 (5, 84%); рецеденти – жаба їстівна – *Pelophylax esculentus* Linnaeus, 1758 (1.9%).

Список використаних джерел:

1. Земноводні та плазуни України під охороною Бернської конвенції / За ред. І. В. Загороднюка. – К., 1999. – 108 с.
2. Гринчак І. Л Сади і парки в Україні / І. Л. Гринчак, В.С. Сергєєв. – Київ: «Будівельник», 1985. – 167 с.
3. Писанець Є. М. Земноводні України (посібник для визначення амфібій України та суміжних країн) / Є. М. Писанець. – К.: Видавництво Раєвського, 2007. – 192 с.
4. Сухенко О. В. Еколого – ценотичний аналіз флори Згурівського дендропарку / О.В. Сухенко // Екологічні проблеми сучасності. Матеріали науково-практичної конференції, 25–26 квітня 2016 року; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2016. – 235 с.
5. Булахов В. Л., Гассо В. Я., Пахомов О. Є. Біологічне різноманіття України. Дніпропетровська область. Земноводні та плазуни (Amphibia et Reptilia): монографія / За заг. ред. О. Є. Пахомова. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2007. – 420 с.
6. Гончаренко Г.Є. Земноводні Побужжя: монографія. – К.: Наук. світ, 2002. – 219 с.